

The Perspective of Guidance and Psychological Counselling Department and Pedagogical Formation Education Certificate Program Students on Their Profession and Their Professional Competence: A Mixed Method Study

Zehra KILIÇ ÖZMEN¹

Hasan Kalyoncu University Faculty of Education

Yücel KABAPINAR²

Marmara University, Atatürk Faculty of Education

ABSTRACT

School counsellors are the important members of the school team in the education of students who are equipped with 21st century skills. How the school counsellors (some others can also be appointed as school counsellors even if their departments are different) see their profession, and evaluate their professional competence while getting prepared for their profession is important. This study is carried out in order to see the evaluations of Guidance and Psychological Counselling (GPC) 4th Grade and Pedagogical Formation Education Certificate Program (PF) students' perspectives on their professions and their professional competence. In the study, convergent parallel design among the mixed method designs with both quantitative and qualitative dimensions is used. A questionnaire is conducted in the quantitative dimension, while drawing, metaphor and open-ended questions are used in the qualitative dimension. Quantitative data are collected from 96, and qualitative data are collected from 14 students. According to the findings, the following conclusions are reached: GPC 4th grade students value their profession more than (PF) students do. The professional competence of GPC 4th grade students and PF students are above the average and there is no difference between two groups. The metaphor question and the drawings are relatively compatible with the school counsellor's job definition. According to the results, students believe that the school counsellors are given responsibilities other than the ones in their job description, their professions are not respected and there are prejudices about the school counsellors at schools.

Keywords: School counsellors, Pedagogical Formation Education Certificate Program, Perspective on Profession, Professional Competence

Erciyes University,
Faculty of Education,
Kayseri/TURKEY

*Erciyes Journal of
Education (EJE)*

DOI: 10.32433/eje

SCREENED BY

Type: Research

Article History

Received : 20.09.2018

Accepted : 24.04.2019

Published: 31.05.2019

Suggested Citation

Kılıç - Özmen, Z. & Kabapınar, Y. (2019). The perspective of guidance and psychological counselling department and pedagogical formation education certificate program students on their profession and their professional competence: A mixed method study, *Erciyes Journal of Education*, 3(1), 37-67. DOI: 10.32433/eje.462058

1. Dr., Department of Basic Education, kilicozmen@yahoo.com.tr
2. Prof. Dr., Department of Basic Education, ykabapinar@marmara.edu.tr

Rehberlik ve Psikolojik Danışma ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı Öğrencilerinin Mesleklerine Bakışları ve Meslekî Yeterlilik Durumları: Bir Karma Yöntem Araştırması

Zehra KILIÇ ÖZMEN¹

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Yücel KABAPINAR²

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi

ÖZET

Rehberlik öğretmenleri, 21. yüzyıl becerileriyle donanmış öğrencilerin yetişmesinde okuldaki ekibin önemli bir üyesidir. Alan dışı atamaların da yapıldığı rehberlik öğretmenlerinin, göreve hazırlanırken mesleğini nasıl gördüğü ve meslekî yeterlilik durumlarını nasıl değerlendirdiği önemlidir. Bu çalışma; Rehberlik ve Psikolojik Danışma 4.sınıf ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin mesleğe bakış ve meslekî yeterlilik durumlarıyla ilgili değerlendirmelerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada hem nicel hem nitel boyutları içeren karma yöntemlerden eş zamanlı paralel desen kullanılmıştır. Nicel boyutta anket, nitel boyutta ise resim çizimi, metafor sorusu ve açık uçlu sorular kullanılmıştır. Nicel veriler 96, nitel veriler ise 14 öğrenciden toplanmıştır. Bulgulara göre şu sonuçlara ulaşılmıştır: Rehberlik ve Psikolojik Danışma 4.sınıf öğrencileri, Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerine göre mesleklerine daha fazla değer vermektedirler. Rehberlik ve Psikolojik Danışma 4.sınıf öğrencileri ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin meslekî yeterlilikleri ortalamanın üstündedir ve aralarında bir fark yoktur. Metafor sorusu ve çizilen resimler, rehberlik öğretmenin görev tanımıyla görece uyumludur. Araştırmada öğrencilerin, rehberlik öğretmenine görev tanımı dışında sorumluluklar verildiğini, mesleklerine saygı gösterilmediğini, okulda rehberlik öğretmeniyle ilgili ön yargılar olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik öğretmeni, Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı, Mesleğe bakış, Meslekî yeterlilik

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri/TÜRKİYE
Erciyes Journal of Education (EJE)
DOI: 10.32433/eje

SCREENED BY

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim: 20.09.2018

Kabul : 24.04.2019

Yayınlanma : 31.05.2019

Önerilen Atıf

Kılıç - Özmen, Z. & Kabapınar, Y. (2019). Rehberlik ve psikolojik danışma ve pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı öğrencilerinin mesleklerine bakışları ve meslekî yeterlilik durumları: Bir karma yöntem araştırması, *Erciyes Journal of Education*, 3(1), 37-67. DOI: 10.32433/eje.462058

1. Dr., Temel Eğitim Bölümü, kilicozmen@yahoo.com.tr
2. Prof. Dr., Temel Eğitim Bölümü, ykabapinar@marmara.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT***Introduction***

In recent years, there has been an increasing need for school councellors in schools in order to identify and develop the missing aspects in the social and emotional development of students. The reasons for this deficiency can be specified as the weakening of extended family bonds, parents working more intensely away from home, technology leading people to live in the same house unaware of each other (Bayraktutan, 2005; Güleç, 2018), the weakening of the values (Mahiroğulları, 2005) and the increase in violence (Yavuzer, 2011). In order to equip students with 21st-century skills (Ministry of Education Research and Development (MERD), 2011, p. 291), multi-purpose schools integrating teamwork are needed. Regulations regarding teacher training and teacher needs in Turkey have been ongoing since the Tanzimat reform era. Many of these regulations stem from the necessity of meeting the social and individual needs of a developing country. Currently, there are two separate teacher training institutions in Turkey. One of them is the Faculty of Education and the other is the Faculty of Arts and Sciences which offers pedagogical formation education certificate to those who want to work as teachers. It is believed that this affects the perspectives of students enrolled in guidance and psychological counselling department and pedagogical formation education certificate program about their profession and their professional competence. Although there are studies conducted with Pedagogical Formation Education Certificate Program students (Çocuk, Yokuş, & Tanrıseven, 2015; Dadandı, Kalyon, & Yazıcı, 2016; Eraslan & Çakıcı, 2011) and with Guidance and Psychological Counselling students, prospective teachers and teachers (Aksoy & Diken, 2009; Alver, 2005; Doğan, 1996), this study is important since it is the only mixed method study despite the limited sources related to the perspectives of guidance and psychological counselling department and pedagogical formation education certificate program students on their professions and their professional competence.

Purpose

The aim of this study is to reveal how Guidance and Psychological Counselling (GPC) 4th Grade and Pedagogical Formation Education Certificate Program (PF) students perceive their professions and their professional competence. For this purpose, the following questions were addressed:

1. Is there a difference between the perceptions of Guidance and Psychological Counselling 4th Grade and Pedagogical Formation Education Certificate Program students on their professions?
2. What are Guidance and Psychological Counselling 4th Grade and Pedagogical Formation Education Certificate Program students' perceptions regarding their professions?
3. Is there a difference between Guidance and Psychological Counselling 4th Grade and Pedagogical Formation Education Certificate Program students' professional competence?

Method

This is a mixed method study in which both quantitative and qualitative data collection tools were used. Mixed method was used in order to deeply examine the research problems from multiple perspectives. The research was planned as convergent parallel design which is one of the mixed method designs of Creswell (2008). In convergent parallel design, quantitative and

qualitative data are being collected and evaluated at the same time throughout the research in order to examine the research problem in the best way (Firat, Kabakçı Yurdakul & Ersoy, 2014). The questionnaire used as data collection tool consists of two different parts. While quantitative data were collected via a 5-point Likert-type questionnaire; open-ended questions, metaphor question, and drawing were used to collect qualitative data. In the study, quantitative and qualitative data collection tools were used to determine the perspective on the profession, and quantitative data collection tools were used to determine the professional competence.

Findings

Results obtained from the research indicated that there was a significant difference between the perceptions of GPC and PF students on their profession ($U=727,50$, $p<,05$). When the rank averages were considered, GPC students gave higher value to the questions about their perspective on the profession than PF students did. According to the results obtained from the qualitative data, both groups expressed their professional missions in accordance with the job description of the school counsellors. These were categorised student-related, professional/personal and adult-related missions. In the analysis of the answers given to the question "What is the mission of?" in both groups, some categories were formed under the theme of "expectations of the school counsellor" although it was not related to the question. These can be listed as follows; school counsellors should do only the things related to their occupation, there shouldn't be any prejudices about the school counsellors in school, primary school teachers and school counsellors should work as a team, primary school teachers should not disregard school counsellors, the administration should not perceive school counsellors as surveyors, and should limit the number of the students they are responsible for, school counsellors should work in collaboration and harmony with the school, the mission of school counsellors should be to work with the students, school counsellors should come after the school principal and vice principal, school counsellors are the members of the school team.

In the answers of the metaphor questions, the metaphors about counselling were mentioned the most. These were navigation, blessed light, key, support, arm floats, sweet-scented adhesive, map, lighthouse, queen in the chess, compass, scales, and plane tree. Moreover, "confidant" and "administrative affairs supervisor" metaphors were also used.

Regarding the drawing part, there were drawings related to "works that are not the part of job description".

The perspective of both groups on their profession was in line with the job description and professional mission. However, they mentioned about the difficulties they would face as school counsellors although the questions did not require this.

There was no significant difference between the professional competence of GPC and PF students ($U = 1004$, $p>,05$). GPC and PF students complete a 4-year intensive education in their field and they are competent in their fields.

Discussion & Conclusion

In this study, the perspectives of GPC and PF students on their profession were found to be generally positive (Table 1-4). Considering the rank averages, it is seen that GPC students had a higher perspective on their profession than PF students did (Table 2).

Uncomfortable situations related to the profession were as follows; not being regarded as a member of the school team, having duties that do not comply with the professional mission, not being respected as a school counsellor, the prejudices about the school counsellor at school, high number of students they are responsible for (Table 3-4-5). Similar results were obtained in a study titled "Problems in the Field of Counselling and Guidance from the Perspective of the Professionals" (Tuzgöl Dost & Keklik, 2012). According to the study conducted by Dağlı (2014), the factors affecting the participants' job satisfaction are judicial, administrative and social responsibility, being alone at school, the uncertainty of the professional boundaries, the lack of cooperation, the unwillingness of the counselee to take responsibility, the devaluation of the profession, the expectations that exceed the profession, workload, despair, the feeling of being useless, getting negative feedback from students and/or parents. According to Table 5, the answers given to the question of drawing the function of the school counsellors also comply with their job descriptions. Consultancy was the most repetitive drawing.

The professional competence of GPC and PF students were above the average (Table 6). Although it was surprising to find a different result from "the perspective on profession" at first glance, similar results were found in the literature. PF students have an intensive education for 4 years. Therefore, they have knowledge about subject matter knowledge. It is meaningful for PF students to perceive themselves as professionally competent (Elkatmış, Demirbaş & Ertuğrul, 2013).

In summary, the results of the research are as follows;

1. GPC students have a higher perspective on their profession than PF students do.
2. There is no significant difference between the professional competence of GPC and PF students.
3. School counsellors are given responsibilities that do not comply with their job descriptions.
4. In the regulation issued in 2017, the name of the profession was updated as "school counselor".

However, none of the teacher candidates used the term " school counsellor". Therefore, it is considered that both groups participating in the study have not followed the regulations and changes related to the field in which they are planning to work.

GİRİŞ

Zamanın, mekânın ve insanların hızla değiştiği bir çağda, sadece akademik başarıyı temel alan eğitim ortamları, eğitimin amaç ve kapsamını betimleme noktasında yetersiz kalmaktadır. Büyüme döneminde olan ilkökul öğrencilerinin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin eş zamanlı yürütülmesi, sağlıklı bir toplum için gereklidir. Bu gelişimi gerçekleştirmek için okul ortamında bulunan yetişkinlerin ekip halinde çalışması beklenmektedir. Son yıllarda geniş aile bağlarının zayıflaması, ebeveynin evden uzakta daha yoğun çalışması, teknolojinin aynı evde fakat birbirinden habersiz yaşayan bireyler oluşturması (Bayraktutan, 2005; Güleç, 2018), değerlerin zayıflaması (Mahiroğulları, 2005), şiddetin artması (Yavuzer, 2011) gibi sebeplerden dolayı, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminde eksik kalan noktaların belirlenmesi ve geliştirilmesi için okullarda rehberlik öğretmenine ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Öğretmenin dersini anlatıp çıktığı, öğrencinin sınav başarısıyla hayat başarısını aynı gören anlayış önemini yitirmiştir. Öğrencilerin, 21. yüzyıl becerileriyle (MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı (EARGED), 2011, s. 291) donanabilmesi için çok yönlü ve takım çalışmasının olduğu okul ortamlarına ihtiyacı vardır. Öğrenci gelişiminin her yönünün bir bütün olarak değerlendirildiği ve gelişimini tamamlamasına destek olacak bir ekibin gözetiminde eğitim alması gerekmektedir. Okul ortamı için bu ekip; okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmenler, rehberlik öğretmenleri ve velilerdir. Türkiye’de rehberlik öğretmeni anlayışı okullarda yeni yeni anlam kazanmaya başladığı için bu araştırmada sadece rehberlik öğretmen adaylarıyla çalışılmıştır. Rehberlik öğretmenleri, bu sistemin görece en yeni parçalarıdır/paydaşlarıdır. Çünkü amaç ve işlev olarak eğitim sisteminde yer bulan en son halka olmuşlardır. Literatürde pek çok rehberlik tanımı vardır (Belgi, 2016; Demirel, 2010; Kuzgun, 2013). Bu tanımların ortak yönleri olduğu görülmektedir. Kılıç (2010, s. 7), rehberlik tanımlarında görülen ortak yönleri şöyle sıralamıştır: “Rehberlik; bir süreçtir, bir yardım hizmetidir, uzman kişilerce verilir, bireyin kendisini ve çevresini tanımasına yardımcı olur, bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım eder. Ortak noktalardan hareketle rehberlik, bireylere çağın ihtiyacı olan kendini gerçekleştirmiş bireyler olabilmeleri için gerekli nitelikleri kazandırmak amacıyla uzman kişilerce gerçekleştirilen bir yardım hizmetidir.” Eğitim kurumlarındaki rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik hizmetlerini yürüten personele rehberlik öğretmeni denir (MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017). Yıllarca milli eğitim şuralarında rehberlik öğretmenlerinin unvanı konusunda belirsizlikler yaşanmış, 2010 yılında toplanan 18. Şura’da rehber öğretmen/psikolojik danışman unvanları (Demirel, 2010; Poyraz, 2006) nihayet 2017 yılında yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinde (2017) “rehberlik öğretmeni” unvanı kullanılmıştır.

Rehberlik hizmetlerinin tarihi çok yenidir. Türkiye’de Marshall Planı çerçevesinde ilk defa 1950 yılında gündeme gelen rehberlik öğretmeni 1974-75 yılına kadar bazı okulların özel çalışmaları şeklinde devam etmiş, bu tarihten sonra rehberlik faaliyetleri sınıf öğretmenlerinin sorumluluğuna bırakılmıştır. 1992 yılından itibaren de her okulda ve her seviyede rehberlik hizmetlerine yer verilmesine karar verilmiştir. Fakat yetişmiş eleman sıkıntısı yüzünden aktif uygulamaya 2000’li yıllarda ancak geçilmiştir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme ve öğretmen ihtiyacıyla ilgili Tanzimat Dönemi’nden beri düzenlemeler yapılmaktadır. Bu düzenlemelerin pek çoğu gelişmekte olan bir ülkenin toplumsal ve bireysel ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğundan kaynaklanmıştır. Fakat 1980’li yıllardan itibaren artan nüfusun yanlış yönlendirilme ve yanlış istihdamıyla karşılaşmaktadır. Eğitim enstitüleri, 1982 yılında YÖK’ün kurulmasıyla eğitim fakültesi olarak üniversiteye bağlanmıştır. Böylece üniversiteler de öğretmen

yetiştiren iki ayrı fakülte oluşmuştur: Eğitim fakülteleri ve pedagojik formasyon eğitimiyle öğretmen de yetiştiren fen-edebiyat fakülteleri. Ancak fen-edebiyat fakültelerinin kuruluş amacı öğretmen yetiştirmek değildir. Bu fakülte alanında bilim uzmanı yetiştirmeyi hedeflemektedir. Ülkemizdeki işsizlik ve istihdam politikaları nedeniyle, bu fakültelerde öğrenim gören öğrenciler, sunulan imkân doğrultusunda öğretmenlik yapabilmek için formasyon eğitimi almayı tercih etmektedir (Eraslan ve Çakıcı, 2011, s.431; Yıldırım ve Vural, 2014, s. 77-78). 1997 yılında süreleri farklı olmak üzere her iki fakülte için tezsiz yüksek lisans şartı getirilmiş, 2010 yılında bu uygulamadan vazgeçilerek tekrar pedagojik formasyon eğitime geçilmiştir (Eraslan ve Çakıcı, 2011, s. 428-431). YÖK, 2012 yılında formasyonu bir kez daha kaldırmış fakat sonrasında formasyon eğitime tekrar devam kararı çıkarmıştır. Kısa sürede alınan pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik için yeterli görülmesi çok tartışılan bir konudur (Çocuk, Yokuş ve Tanrıseven, 2015, s. 374). Öğretmen olmak için geçilen bu zorlu süreçten sonra, öğretmen adayları Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) gibi bir elemenden daha geçmektedir. Çünkü istihdam edilecek alan ve alan dışı öğretmen sayısı, mezun olan öğrenci sayısından azdır. Bu durum Türkiye’de mezun olup atanamayan pek çok öğretmenin oluşmasına (Şar, Işıklar ve Aydoğan, 2012) ve alan mezunu rehberlik öğretmenlerinin alan dışı atamalardan, görev tanımının net olmamasından, öğretmenlerin ve yöneticilerin önyargılarından rahatsızlık duymalarına neden olmaktadır (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012).

Bu çalışmada iki farklı fakülteden yetişen rehberlik öğretmeni adaylarının mesleklerine bakış ve mesleki yeterlilikleri durumları araştırılmak istenmektedir. Seçilen kavramlar (mesleki bakış ve mesleki yeterlilik), farklı fakat birbirine yakın bu iki alanda öğretmen adaylarının durumlarını belirlemek için tercih edilmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre yeterlilik; bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, görevini yerine getirme gücüdür. Öz yeterlik algısıyla ilgili ilk çalışmalar Albert Bandura’ya aittir. Bandura “Sosyal-Bilişsel Teorisinde” öz-yeterliğin, kişisel çabanın başa çıkma davranışını başlatıp başlatmayacağını, ne kadar çabanın harcanacağını ve engeller/aşırı zorluklar karşısında ne kadar süre dayanılabileceğini belirlediğini varsaymaktadır. Özne olarak tehdit edici, ancak gerçekte nispeten güvenli olan faaliyetlerdeki sebat, ustalık deneyimleri, öz-yeterliğin daha da artması ve savunmacı tutumlarda azalmalara yol açtığı belirtilmektedir (Bandura, 1977). En az 4 yıllık lisans öğreniminden sonra iki gruptan hangisinin mesleki anlamda kendini daha yeterli gördüğü bu çalışmanın araştırılmak istenen kavramlarından biridir. Diğer ise mesleki bakıştır.

Rehberlik öğretmenlerinin mezun oldukları alana göre mesleğe nasıl baktıklarını görmek araştırmanın diğer boyutunu oluşturmaktadır. Rehberlik öğretmenlerinin, Rehberlik ve Psikolojik Danışma mezunu veya Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programından mezun olarak öğretmen olmaları mesleğe bakışlarını nasıl etkilediği görülmek istenmiştir. TDK sözlüğüne göre bakış açısı; bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yön, görüş açısı, açılım, perspektif olarak tanımlanmaktadır. Mesleki bakış ise bir mesleği değerlendirirken izlenen belirli yön, görüş açısı, açılım ve perspektif olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede bu araştırma, Rehberlik ve Psikolojik Danışma ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin mesleğe bakışları ve meslekî yeterlilikleriyle ilgili, ulaşılabilen kaynakların sınırlılığı içerisinde, alanda yapılmış ilk karma desen çalışmadır. Genel olarak Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencileriyle (Çocuk ve diğ., 2015; Dadandı, Kalyon ve Yazıcı, 2016; Eraslan ve Çakıcı, 2011) ve PDR öğrencileri, öğretmen adayları ve öğretmenleriyle ilgili yapılmış çalışmalar (Aksoy ve Diken, 2009; Alver, 2005; Doğan, 1996) olmasına rağmen hem Rehberlik ve Psikolojik Danışma hem de Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin mesleğe bakış ve meslekî yeterlilikleriyle ilgili yapılmış tek karma desen çalışma olması noktasında önemlidir.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma 4.sınıf ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin mesleğe bakışlarını ve meslekî yeterliliklerini nasıl değerlendirdiklerini ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Rehberlik ve Psikolojik Danışma 4.sınıf öğrencilerinin ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin;

1. Mesleğe bakışları arasında fark var mıdır?
2. Mesleğe bakışları nasıldır?
3. Mesleki yeterlilikleri arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada, Rehberlik ve Psikolojik Danışma (PDR) ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı (FÖ) öğrencilerinin mesleğe bakışları ve meslekî yeterlilikleri araştırılmıştır. Araştırma nicel ve nitel veri toplama araçları bir arada kullanıldığından “karma yöntem” niteliğini taşımaktadır. Araştırma problemlerini çoklu bakış açısıyla derinlemesine incelemek için karma yöntem kullanılmıştır. Tashakkori ve Cresswell karma yöntem araştırmasını araştırmacının, aynı araştırma içinde nicel ve nitel yöntemleri ve yaklaşımları kullanarak veri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve ileriye yönelik yordamalarda bulunduğu araştırma olarak tanımlamaktadır (Akt:Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma Creswell’in karma yöntem desenlerinden “eş zamanlı desene (Akt:Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.322)” göre tasarlanmıştır. Eş zamanlı desende, araştırma problemini en iyi şekilde ele alıp incelemek için hem nicel hem nitel veriler araştırma boyunca aynı anda toplanmakta ve değerlendirilmektedir (Fırat, Kabakçı Yurdakul ve Ersoy, 2014). Bu araştırmada da eş zamanlı desene uygun olarak, nitel ve nicel veriler beraber toplanmış, ayrı ayrı analiz edilmiş, bulguların birbirini doğrulayıp doğrulamadığına bakılmıştır.

Araştırmada mesleğe bakışı belirlemek için nicel ve nitel veri toplama araçları kullanılırken; meslekî yeterliliğin belirlenmesinde nicel veri toplama araçlarına başvurulmuştur. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket iki farklı bölümden oluşmuştur: 5’li Likert tipi ölçme aracıyla nicel veriler toplanırken; açık uçlu sorular, metafor sorusu ve resim çizme nitel verilerin toplanmasında kullanılmıştır.

Even ve Örneklem

Araştırma evrenini, 2017-2018 bahar döneminde İstanbul ilindeki üniversitelerin PDR bölümü 4. sınıf öğrencileri ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencileri (FÖ) oluşturmaktadır. Örneklem için İstanbul Anadolu yakasındaki bir devlet üniversitesinin 4. sınıfına devam eden 37 PDR öğrencisine (%38,5) ve 59 Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencisi (%61,5) olmak üzere toplam 96 kişiye ulaşılmıştır. Örneklem belirleme yöntemi olarak amaçsal örneklemeden tipik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme; çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına imkân sağlar. “Tipik örnekleme ise; evrende yer alan çok

sayıdaki durumdan tipik olan bir durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanmasını gerektirir” (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018, s. 92-94).

Araştırmanın nicel boyutu için 37 (24’ü kadın 2’si erkek) Rehberlik ve Psikolojik Danışman ve 59 (52’si kadın 7’si erkek) Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencisi olmak üzere toplam 96 PDR ve FÖ’den veri toplanmıştır. FÖ’lerin biri hariç (sosyoloji mezunu) hepsi psikoloji bölümü mezunudur. Ayrıca grupta özel bir okulda rehberlik öğretmeni olarak çalışan bir öğretmen adayı bulunmaktadır. 11 katılımcı cinsiyetle ilgili soruyu boş bırakmıştır. Cinsiyetlere bakıldığında kadın öğretmen adayı sayısı fazladır.

Çalışma Grubu

“Nitel araştırmada örneklem, araştırma sorularını cevaplayabilecek verileri sağlamaya en uygun bireylerin seçilmesi ile yakından ilişkilidir. Araştırmaya katılan her bireyin seçimi, araştırma amacına hizmet etme ilkesine göre belirlenir. Araştırmaya zengin veriler sağlayacak katılımcıların belirlenmesi önemlidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 354). Araştırmanın nitel boyutunda örneklem belirleme yöntemi olarak amaçlı örneklemeden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt, katılımcıların açık uçlu soruları, resim çizimini ve metafor sorusunu boş bırakmadan cevaplamaları olarak belirlenmiştir. Nitel veriler için çalışma grubu; 96 anketteki nitel sorulara tam ve ayrıntılı cevap verenler arasından, 7 (kadın) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencisi, 7 (6 kadın, 1 erkek) Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencisi seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada karma desen kullanıldığı için hem nicel hem nitel boyutu içeren veri toplama araçları kullanılmıştır.

Nicel Boyut: Nicel boyut için veri toplamak üzere tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada ihtiyaç duyulan veriler tarama modeline uygun olarak anketle toplanmıştır. Anketteki ifadeler, kaynaklar incelenerek araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Anket iki boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; mesleğe bakış boyutu (Amatea, Daniels, Bringman ve Vandiver, 2004; Clemens, Milsom ve Cashwell, 2009; Fazio-Griffith ve Curry, 2008; Korkmaz, 2011) ve meslekî yeterlilik boyutudur (Clemens, Shipp ve Kimbel, 2011; Duslak ve Geier, 2016-2017; Powers ve Boes, 2013; Reiner, Colbert ve Pérusse, 2009). Ankette 43 madde bulunmaktadır. Her madde “Hiç Katılmıyorum (1)” ile “Tamamen Katılıyorum (5)” arasında değişen, Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Anketteki 43 maddenin 27’si (1-2-3-7-8-9-10-11-12-18-19-23-24-25-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-42-43) mesleğe bakış, 16’sı (4-5-6-13-14-15-16-17-20-21-22-26-27-39-40-41) meslekî yeterliliği ölçmektedir. Her iki gruptaki rehberlik öğretmeni adaylarının anket sorularına verdikleri cevapların ortalamasının (3,41) üstünde olması olumlu bakış açısını ve mesleki yeterlilikte olduklarını, ortalamasının altında olması olumsuz bakış açısını ve mesleki anlamda yetersiz olduklarını yansıtmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutunda kullanılan anketin geçerliği için; örneklem belirleme yöntemi olarak amaçlı örneklemeden tipik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında 2 uzman görüşüne, değerlendirilmesinde ise alanda öğretim üyesi olarak görev yapan 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Anket sorularından iki örnek aşağıda yer almaktadır.

“Rehberlik öğretmeni olarak, okuldaki problemlerle etkin bir şekilde başa çıkabilirim.”

“Rehberlik öğretmeninin görev kapsamı konusunda bilgi sahibiyim.”

Nitel Boyut: Nitel boyut için açık uçlu sorulardan oluşan anket katılımcılara verilmiştir. Ankette; metafor sorusu, resim çizimi ve açık uçlu sorulardan oluşan toplam 5 soru yer almaktadır. Bu sorular katılımcıların mesleğe bakışlarını ölçmektedir. Araştırmanın nitel boyutunda güvenilirlik için; nitel ve nicel verilerin birbirleriyle uyumuna bakılması, aynı veriler üzerinde farklı zamanlarda bir den fazla araştırmacının çalışması ve benzer sonuçlara ulaşması (%95), verilerden örneklerin doğrudan alıntı şeklinde makale içinde yer alması (yazılar, resimler) şeklinde sağlanmıştır. Nitel boyutun geçerliği; araştırmada birden fazla yöntemin kullanılması, veriler arasında kurulan bağlantılarla ve dışardan üç uzmanın değerlendirmesiyle sağlanmıştır.

Ayrıca nitel ve nicel veri setlerinin birbirlerini destekler nitelikte kullanılması da araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik boyutlarını arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 277).

Soruların tamamı, sınırlılıklar nedeniyle, bu makalede kullanılmamıştır. Kullanılan sorulardan biri;

*“Bir okuldaki rehber öğretmen’a benzer, çünkü”,
şeklindedir.*

Verilerin Toplanması

Araştırma karma yöntem desenlerinden eş zamanlı desene göre tasarlandığı için, nicel ve nitel veriler, katılımcılara aynı anda uygulanmıştır. Uygulama esnasında katılımcılara önce nicel boyutla ilgili sorular verilmiş, ardından nitel boyut verilmiştir. Veriler, 2017-2018 bahar döneminde PDR ve FÖ gruplarına araştırmacılar tarafından sınıf ortamında uygulanmış ve toplanmıştır. Uygulama, yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel Boyut: Araştırmanın nicel boyutunu içeren veriler, bilgisayar ortamında SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) 21.00 versiyonunda çözümlenmiştir. Değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesi amacıyla, normallik testi, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde, Mann-Whitney U testleri yapılmıştır.

Araştırmada öncelikle cevapların normal dağılım gösterip göstermedikleri kontrol edilmiş, verilerin dağılımının normalliğini denetlemek amacıyla yapılan testte Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilk anlamlılık düzeyi $p < .05$ düzeyinde olduğu için dağılımın normal olmadığına karar verilmiş ve non-parametrik testler uygulanmıştır. Bu amaçla katılımcıların okudukları bölüm sorusu 2 seçenekli (PDR ve formasyon) olduğu için Mann-Whitney U testi yapılmıştır.

Nitel Boyut: Nicel boyutu kapsayan anket soruları ve nitel boyutu kapsayan açık uçlu sorular katılımcılara aynı anda uygulanmıştır. Toplanan anketler numaralandırılmış ve tek tek okunmuştur. Rehberlik ve Psikolojik Danışma bölümü öğrencileri PDR, Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencileri FÖ şeklinde kodlanmıştır. 96 anketin içerisinden nitel boyutu oluşturan soruları tam ve ayrıntılı cevaplayan katılımcıların verileri PDR ve FÖ olarak ayrılmış, içlerinden 7’şer tanesi seçilmiştir. Bu seçimde; Glaser ve Strauss’un araştırma sorusunun cevabı olabilecek kavramların ve süreçlerin tekrar etmeye başladığı aşama (doyum noktası)

dikkate alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 125). Bu ölçütü karşılayan 14 veri nitel araştırma için çalışma grubunu oluşturmuştur.

Seçilen 14 anket, PDR1, FÖ1 şeklinde yeniden kodlanmıştır. Daha sonra bu 14 anketin içerik analizi yapılarak, ayrıntılı bir şekilde yazılı doküman haline getirilmiştir. Benzer ifadeler ya da aynı sorunun ortak cevapları gruplandırılarak tema ve kategori isimleri belirlenmiştir. Ardından iki araştırmacı tarafından elde edilen veriler ayrı ayrı incelenmiş ve

$$\text{Güvenilirlik} = \frac{\text{Uzlaşma Sayısı}}{\text{Uzlaşma} + \text{Uzlaşmama Sayısı}}$$

formülü üzerinden değerlendirmeler yapılarak ikinci bir analizle güvenilirlik % 95 bulunmuştur. Son olarak yapılan çalışmalar tablolaştırılarak, toplanan verilerin anlaşılır hale gelmesi sağlanmıştır. Her tablonun altında katılımcıların verdiği cevapların birebir yazıldığı içerik analizleri yer almaktadır. Ayrıca resim sorusunda katılımcıların yazdıklarının ve çizimlerinin fotoğrafları bulunmaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularına verilen cevaplar tablolar halinde düzenlenmiştir. Tablo 1’de PDR ve FÖ gruplarının 43 maddelik anketten mesleğe bakışlarıyla ilgili 27’sine verdikleri cevaplarla ilgili analiz sonuçları görülmektedir.

PDR ve FÖ gruplarının mesleğe bakışları arasında fark var mıdır?

47

Tablo 1. PDR ve FÖ Gruplarının Mesleğe Bakışlarıyla İlgili Görüşleri (n=96)

No	İfadeler	n	X	ss
24.	Mezun olduktan sonra, alanımla ilgili eğitimlere katılmak istiyorum.	96	4.67	0.50
18.	Mesleğimi yaparken sınıf öğretmenlerinin iş birliği benim için çok önemlidir.	96	4.61	0.49
43.	Zümre olarak rehberlik öğretmenlerinin uyumlu çalışması, okuldaki uyumu olumlu etkiler.	96	4.57	0.54
30.	Rehberlik hizmetleri; rehberlik öğretmeni, okul yönetimi, sınıf öğretmeni ve velinin iş birliğiyle yürütülür.	95	4.48	0.62
2.	Bölümümü, kendi isteğimle seçtim.	96	4.47	0.71
8.	Yaşanılan çevre, veli, öğretmen, öğrenci ve okul yönetimiyle iş birliği halinde problemlerin çözümlenmesine katkıda bulunacağım.	96	4.47	0.52
37.	Okuldaki en önemli görevim; öğrenciyi tanımaktır.	96	4.47	0.52
25.	Rehberlik öğretmeni olarak bilgilerimi, ilgililerle (veli, çocuk psikiyatristi, öğretmen) paylaşıyorum.	96	4.46	0.61
36.	Sınıf öğretmenleriyle uyumlu çalışacağıma inanıyorum.	95	4.23	0.59
34.	Rehber öğretmenlik mesleğini seviyorum.	96	4.22	0.68
35.	Öğrenci sayısı arttıkça rehberlik hizmetleri zorlaşır.	96	4.14	0.83
3.	Bir daha üniversite sınavına girsem yine aynı bölümü yazarım.	95	4.11	0.86
12.	Bir okulda farklı alanlar için rehberlik hizmetinde bulunacak olmam beni heyecanlandırıyor.	96	4.05	0.69
23.	Rehberlik öğretmenlerinin görev tanımları, benim için anlaşılırdır.	96	4.02	0.70
42.	Mesleğimin zor olduğuna inanıyorum.	96	3.89	0.88

28.	Okulda çıkabilecek problemlerin çözümünü ararken zaman zaman okul yönetimi, öğretmen, veli, öğrenci arasında kalacağımı hissediyorum.	96	3.70	0.85
7.	Rahat iletişimde bulunabileceğim bir okulda çalışacağıma inanıyorum.	96	3.65	0.74
11.	Yeniden seçecek olsam yine PDR bölümünü seçerdim.	95	3.58	1.09
19.	Mesleğe başladığımda, okuldaki diğer çalışanlar tarafından uzmanlık alanıma uygun görevler verileceğine inanıyorum.	95	3.31	0.79
38.	Çalışacağım okul türüne göre, rehberlik anlayışım değişebilir.	96	3.31	1.20
9.	Rehberlik öğretmenleri okulda pek çok farklı konuda danışmanlık yapar; bu durum rol karmaşası oluşturabilir.	96	2.88	1.04
1.	Liseden beri, hep rehberlik öğretmeni olmayı hayal ettim.	95	2.81	1.14
32.	İlkokulda rehberlik öğretmeni olmak, diğer kademelere göre daha kolaydır.	96	2.70	1.05
29.	Meslekî tükenmişliği çok erken yaşayabilirim.	96	2.55	0.92
10.	Okuldaki problemlerle başa çıkmaya çalışırken, kadın rehberlik öğretmenleri daha avantajlıdır.	96	2.49	1.09
31.	Okuldaki problemlerle başa çıkmaya çalışırken, erkek rehberlik öğretmenleri daha avantajlıdır.	96	2.09	0.92
33.	Rehberlik öğretmenin alan dışından olması meslekî çalışmalarının niteliğini etkilemez.	95	1.73	1.05

Tablo 1'e göre "Liseden beri, hep rehberlik öğretmeni olmayı hayal ettim.", ifadesinde belirtilen görüş, "kararsızım" dır. Son sınıfa gelmiş veya formasyon eğitimi alan bir yetişkinin hala kararsız olması meslekle ilgili şüpheleri olduğu izlenimini vermektedir. "Mesleğe başladığımda, okuldaki diğer çalışanlar tarafından uzmanlık alanıma uygun görevler verileceğine inanıyorum." ifadesine de "kararsızım" görüşü belirtilmiştir. Katılımcılar, daha mezun olmadan görev tanımlarıyla ilgili okul ortamında sorun yaşayabileceklerinin farkındadır. En düşük ortalama "Rehberlik öğretmenin alan dışından olması meslekî çalışmalarının niteliğini etkilemez." ifadesidir. Katılımcılar bu ifadeye hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir. En yüksek ortalama "Mezun olduktan sonra, alanımla ilgili eğitimlere katılmak istiyorum" ifadesine aittir. Rehberlik öğretmenlerinin gelişmeye açık olması önemli ve anlamlıdır. Tablonun geneli incelendiğinde rehberlik öğretmeni adayları 27 ifadeden 18'inde ortalamanın üstünde puan alarak mesleğe olumlu bir şekilde baktıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. PDR ve FÖ gruplarının Mesleğe Bakışa İlişkin Belirttikleri Görüşlerin Mezun Olunan Bölüme Göre U-Testi Sonuçları (n=96)

Mesleğe Bakış	Mezun Olunan Bölüm	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
2.Bölümümü, kendi isteğimle seçtim.	PDR	37	55.04	2036.50	738.50	.01*
8.Yaşanılan çevre, veli, öğretmen, öğrenci ve okul yönetimiyle iş birliği halinde problemlerin çözümlenmesine katkıda bulunacağım.	FÖ	56	41.69	2334.50		
	PDR	37	55.34	2047.50	727.50	.01*
	FÖ	56	41.49	2323.50		

9. Rehberlik öğretmenleri okulda pek çok farklı konuda danışmanlık yapar; bu durum rol karmaşası oluşturabilir.	PDR	37	40.11	1484.00	781.00	.04*
	FÖ	56	51.55	2887.00		
11. Yeniden seçecek olsam yine PDR bölümünü seçerdim.	PDR	37	61.16	2263.00	512.00	.00*
	FÖ	56	37.64	2108.00		
18. Mesleğimi yaparken sınıf öğretmenlerinin iş birliği benim için çok önemlidir.	PDR	37	54.95	2033.00	742.00	.01*
	FÖ	56	41.75	2338.00		
24. Mezun olduktan sonra, alanımla ilgili eğitimlere katılmak istiyorum.	PDR	37	57.77	2137.50	637.50	.00*
	FÖ	56	39.88	2233.50		
25. Rehberlik öğretmeni olarak bilgilerimi, ilgililerle (veli, çocuk psikiyatristi, öğretmen) paylaşıyorum.	PDR	37	53.15	1966.50	808.50	.04*
	FÖ	56	42.94	2404.50		
29. Meslekî tükenmişliği çok erken yaşayabilirim.	PDR	37	39.73	1470.00	767.00	.03*
	FÖ	56	51.80	2901.00		
30. Rehberlik hizmetleri; rehberlik öğretmeni, okul yönetimi, sınıf öğretmeni ve velinin iş birliğiyle yürütülür.	PDR	37	55.26	2044.50	693.50	.00*
	FÖ	55	40.61	2233.50		
33. Rehberlik öğretmenin alan dışından olması meslekî çalışmalarının niteliğini etkilemez.	PDR	37	30.89	1143.00	440.00	.00*
	FÖ	55	57.00	3135.00		
34. Rehber öğretmenlik mesleğini seviyorum.	PDR	37	56.99	2108.50	666.50	.00*
	FÖ	56	40.40	2262.50		
38. Çalışacağım okul türüne göre, rehberlik anlayışım değişebilir.	PDR	37	53.84	1992.00	783.00	.04*
	FÖ	56	42.48	2379.00		
43. Zümre olarak rehberlik öğretmenlerinin uyumlu çalışması, okuldaki uyumu olumlu etkiler.	PDR	37	56.89	2105.00	670.00	.00*
	FÖ	56	40.46	2266.00		

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2'e göre, mesleğe bakışta PDR ve FÖ grupları arasında 27 ifadeden 13'ünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu ifadeler; bölümü severek seçtikleri, sınıf öğretmenleriyle iş birliğinin önemi, mezun olduktan sonra alanla ilgili eğitimlere katılacağı, okuldaki görevlerinin çeşitliliği, bilgi paylaşımı, meslekî tükenmişliği erken yaşama endişesi, rehberlik hizmetlerinin bir ekip çalışması olduğu, rehberlik öğretmenin alan dışından olması meslekî çalışmaların niteliğini etkilemeyeceği, zümre öğretmenleriyle uyumlu çalışmanın önemiyle ilgilidir. "Rehberlik öğretmenin alan dışından olması meslekî çalışmalarının niteliğini etkilemez." ifadesinde anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Sıra ortalamalarına bakıldığında FÖ gruplarının bu sonuçta etkili olduğu, PDR öğrencilerinin bu görüşe daha az katıldığı görülmektedir. Tablonun genelindeki anlamlı farklılık, sıra ortalamalarına bakıldığında çoğunlukla PDR öğrencilerine aittir.

Araştırmanın ikinci bölümünde nitel bulgular tablolaştırılarak, içerik analizleri sunulmuştur. Tablo 3'te "PDR ve FÖ gruplarının Mesleğe Bakışlarına İlişkin Değerlendirmeleri Nasıldır?" sorusuna verilen cevapların sıklığı sunulmuştur.

Tablo 3. Rehberlik Öğretmenin Okuldaki Misyonu

(n=7+7 = 14)

PDR öğrencilerine göre rehberlik öğretmenin misyonu	f	FÖ öğrencilerine göre rehberlik öğretmenin misyonu	f
---	---	--	---

Öğrencilerle ilgili misyon	17	Öğrencilerle ilgili misyon	23
Öğrencilere yol göstermek	3	Öğrencilere yol göstermek	1
Öğrencileri tanımak	2	Öğrencileri tanımak	2
Öğrencilerin ruh sağlığını dengede tutmak	1	Öğrencilerin ruh sağlığını dengede tutmak	1
Öğrencinin ihtiyaçlarını belirlemek	1	Öğrencinin ihtiyaçlarını belirlemek	1
Öğrenciye yalnız olmadığını hissettirmek	3	Öğrenciler arasında ayırım yapmamak	2
Öğrenciye karşı dürüst, açık, profesyonel olmak	2	Öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerine sahip olmak	1
Diğer	5	Diğer	15
Meslekî/kişisel misyon	12	Meslekî/kişisel misyon	13
Rehberlik odasının kapısını herkese açık tutmak	2	Rehberlik odasının kapısını herkese açık tutmak	1
Meslekî yeterliliklere sahip olmak	2	Meslekî yeterliliklere sahip olmak	1
Kendi sınırlarının farkında olmak	1	Kendi sınırlarının farkında olmak	1
Uzmanlığından taviz vermemek	1	Kriz yönetimi becerilerini uygulamak	3
Bireyleri çevrenin olumsuz etkilerinden kurtarmak	1	Duygu düzenlemeyi hayatında uygulamak	2
Diğer	5	Diğer	5
Yetişkinlerle ilgili misyon	9	Yetişkinlerle ilgili misyon	3
Öğretmenlerle sağlıklı iletişim kurmak	2	Öğretmen, aile ve okul yönetimiyle iş birliği yapmak	1
Velilerle görüşmek	1	Velilerle görüşmek	1
Diğer	6	Velilerin stres faktörü olmasını engellemek	1
Rehberlik öğretmenin beklentileri	2	Rehberlik öğretmenin beklentileri	10
Sadece mesleğiyle ilgili işler yapmalı	1	Sadece mesleğiyle ilgili işler yapmalı	1
Rehber öğretmenin mesleğine saygı gösterilmeli	1	Rehber öğretmenle ilgili okulda önyargılar olmamalı	1
		Sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen ekip halinde çalışmalı	1
		Sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni yok saymamalı.	1
		Yönetim, rehber öğretmeni anketçi olarak görmemeli	1
		Sorumluluğundaki öğrenci sayısı sınırlandırılmalı	1
		Rehber öğretmen, okulda iş birliği ve uyum içinde çalışmalı	1
		Rehber öğretmenin misyonu, öğrencilerle çalışmak olmalı	1
		Rehber öğretmen, okulda müdür ve müdür yardımcısından sonra gelmeli	1
		Rehber öğretmen, okuldaki ekibin bir üyesidir.	1
Toplam	40	Toplam	49
		Genel toplam	89

Anketteki açık uçlu soruların analizinden elde edilen nitel verilere göre; PDR (n=7) ve FÖ gruplarının (n=7), okuldaki misyonları “öğrencilerle ilgili, kişisel/meslekî ve okuldaki yetişkinlerle ilgili” misyonları şeklinde temalara ayrılmıştır. Ayrı ayrı değerlendirilen PDR ve FÖ grupları cevaplarının, benzer temalar oluşturduğu ortaya çıkmıştır. “Rehberlik öğretmenin misyonu nedir?” sorusuna verilen cevapların analizinde her iki grupta da soruyla ilgisi olmamasına rağmen “rehberlik öğretmenin beklentileri” tema başlığı altında bazı ifadeler oluşmuştur. Her iki grubun da çalışma alanıyla ilgili gördükleri/yaşadıkları bu durumların tablo içinde ayrı bir tema olarak verilmesi uygun görülmüştür.

Öğrencilerle ilgili misyon temasında FÖ’ler daha çok açıklama yapmışlardır. Fakat bu durumun sebebi, rehberliğin misyonuyla rehberliğin ilkelerini birbirine karıştırmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Benzer durum PDR öğrencilerinde de vardır. Fakat alan dışındakilere göre daha azdır. Her iki grubun ortak kategorileri; öğrencilere yol göstermek, öğrencileri tanımak, öğrencilerin ruh sağlığını dengede tutmak, öğrencilerin ihtiyaçlarını belirlemek şeklindedir. PDR öğrencilerinin, öğrencilerle ilgili misyon temasının diğer kategorisinde: Öğrenci adına en iyisinin yapılmasına destek olmak, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlamak, öğrenciler için problemleri önceden fark etmek ifadeleri yer almaktadır. FÖ’ler, öğrencilerle ilgili misyon temasının diğer kategorisinde ise: Öğrenciye empatiyle yaklaşmak, öğrencilerin diğer eğitim paydaşlarıyla ilişkisini dengelemek, öğrenci için bireysel ve çevresel bağlamları değerlendirmek, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlamak, öğrenciye örnek olmak, öğrencilere çoklu bakış açısı kazandırmak, öğrencilere sorgulama yeteneği kazandırmak, öğrencinin empati yapmasına yardım etmek, öğrenciyi hayata hazırlamak, öğrencilerin sorunlarını dinlemek bulunmaktadır.

Meslekî/Kişisel misyon temasındaki ortak ifadeler; rehberlik odasının kapısını herkese açık tutmak, meslekî yeterliklere sahip olmak, kendi sınırlarının farkında olmak, şeklinde ifade edilmiştir. PDR öğrencileri diğer kategorisinde: Bireylerin bilinçli tercih yapmasında yol göstermek, bireylerin kendini ve çevreyi kabulü için yol göstermek, her işi gözlemlemek, her şeyin farkında olmak, yer almaktadır. FÖ’ler ise diğer temasında: Kişilerarası ilişki becerisini hayatında uygulamak, okulun her şeyini bilmek, demokratik, empatik ve önyargılardan uzak bir okul oluşturmak, okulun kara kutusu olmak ifadelerini kullanmışlardır.

Yetişkinlerle ilgili misyonda velilerle görüşmek kategorisi her iki grupta da yer almaktadır. PDR öğrencilerinin, yetişkinlerle ilgili diğer kategorisinde: Müdür, öğretmen ve veliye danışmanlık yapmak, yönetimle sağlıklı, açık, resmî iletişim kurmak, yönetimin, rehberlik öğretmenin görev sınırlarını tanımalarını sağlamak, okul çalışanlarıyla görüşmeler yapmak, okulda çalışanların ruh sağlığını dengede tutmak, okulu ve içindekileri koruyan bir tabaka olmak, yer almaktadır. Katılımcıların, rehberlik öğretmenin misyonuyla ilgili soruya verdikleri cevaplardan bazılarının taranmış örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

4 yıldır özel bir okulda rehber öğretmen, adı altında görev yapıyorum. Ama maalesef çoğu günün çocukları formeler ve onların sorunlarını dinleyemedim. Çünkü müdür yardımcısının yapması gereken işleri tanımlayan gerektiyor. Misyonum kayıt yenileme kaygısı çeken müdür yardımcılara destek olmak maalesef!

(FÖ 1- Kadın)

Okul psikolojik danışmanı, rehber öğretmenin, en önemli misyonu ulaşılabilir olması olmalıdır. Kapısı her daim kapalı rehber öğretmen yerine; kapısı her daim açık ve buna teşvik eden rehber öğretmen olmalıdır. Öğrenci kendisini kötü hissettiği her an ulaşabileceği birinin okusunda emin olmalıdır. Ve rehber öğretmen unutmamalıdır ki okulda uzman kimliği ile çalışmalıdır. Uzmanlığından, duruşundan taviz vermemeli öğrenci karşı dürüst, açık, profesyonel olmalıdır.

(PDR1- Kadın)

- Rehber öğretmenin okulda müdür ve müdür yardımcısında sonra gelmesi gerekir. Okulun her şeyini bilmeli. Çocukların özel hayatlarını, maddi durumlarını bilmeli. Özel okul çok. Aile para verebiliyor mu? Sosyo-demografik bilgilere her şekilde sahip olmalı. Yönetim bözen rehber öğretmeni sadece anket yapıcı olarak görebiliyor çokat bireysel ve grup görüşmelerinden tutun seminerlere, öğrenci değerlendirmeden tutun kayıt dosyasına kadar her yerde rehber öğretmen aktif olarak bulunuyor. Deneyimli sınıf öğretmeni her ne kadar öğrenciyi tanıyor olsada psikolojisi ve davranış bozukluğunu empatiyi ya da diğer her şey konusunda tam bilgisi olmaz. Her zaman birbirine yerler sağlayan bir ekip gibi olmalı.² Bazen ilköğretim hocaları öğrencilerini aileleri gibi benimsiyor ve rehber öğretmeni yoksayabiliyor.

(FÖ3 – Kadın)

Bir rehber öğretmen, okulda "sıs" gibi duran, okulun en bakımsız öğretmenlerinden, adından çok atılmayan vs- gibi bir algı nedeniyle okusunun plabittir "İkizinde". Ancak ben buna asla katılmıyorum "Rehber" adı gibi rota gösteren, yol gösteren, yardımcı, hazır veren ve okulun "kara kutusu" diyebilirim. Sorun anında müdahale edebilecek beceriye sahip olmak, çocukları tabii ki iyi tanımak, zorluklara açık olmak, siyasi ve sosyal konularla ilgili bilgileri çizgili olmaması, müşterileri hatırlamak

(FÖ2 – Kadın)

FÖ2, FÖ3, PDR1 kodlu katılımcılar yazılarında rehberlik öğretmenin danışmanlık ve rehberlik görevi üzerinde durmuşlardır. Tablo 3'te de danışmanlık ve rehberlik ile ilgili ifadeler göze çarpmaktadır. FÖ2, rehberlik öğretmeni için "okulun kara kutusu" metaforunu kullanmıştır. Her şeyi bilen, saklayan ve gerektiğinde kullanan kişidir, rehberlik öğretmenidir. Bu metafor, rehberliğin ilkelerinden biri olan gizlilik ilkesiyle de uyumludur. FÖ1, psikoloji bölümü mezunu, KPSS'ye (Kamu Personeli Seçme Sınavı) hazırlanan ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinden biridir. Verilerin toplandığı dönemde, özel bir okulda rehberlik öğretmeni olarak çalışmaktadır. Yazısında mesleki sınırların kötüye kullanıldığını gösteren işaretler vardır. Alıntılarda dikkat çeken diğer hususlar; ekip halinde çalışılması gerektiği,

okuldaki konumun müdür ve müdür yardımcısından sonra gelmesi gerektiği, öğrencinin her şeyini bilmenin ve ulaşılabilir olmanın önemi üzerinde durulmaktadır.

Mesleğe bakışla ilgili bir diğer soru metafor sorusudur. Morgan'a göre, mecazlar insanın doğayı ve çevresini anlamasının, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten belirli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmasının, yaşantı ve deneyime anlam kazandırmanın araçları olarak "bilmeye" de imkân sağlar (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 206). Tablo 4'te Rehberlik ve Psikolojik Danışma 4. Sınıf öğrencilerinin ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı öğrencilerinin "rehberlik öğretmenini neye benzettikleri" sorusuna verdikleri cevapların analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Rehberlik öğretmeni'ya benzer? Çünkü; (metafor sorusu) (n=14)

	Metafor sorusu: Rehberlik öğretmeni neye benzer?	f
PDR öğrencileri	Danışmanlık: Navigasyon, Kutlu Işık, Anahtar, Dayanak, Deniz Kollukları, Hoş Kokulu Yapıştırıcı, Harita	7
	Danışmanlık: Deniz Feneri, Satrançtaki Vezir, Pusula, Terazi, Çınar Ağacı	5
FÖ öğrencileri	Gizlilik: Sırdaş	1
	Görev tanımı dışında görevlendirmeler: İdari işler sorumlusu	1
Toplam		14

53

Tablo 4 incelendiğinde, rehberlik öğretmenin görev tanımıyla uyumlu cevaplar verildiği görülmektedir. Frekansı en fazla olan ifade, rehberlik öğretmenin danışmanlık görevidir. FÖ grupları daha farklı kategorilere ayrılacak şekilde metaforlar üretmişlerdir. Aşağıda PDR ve FÖ gruplarının açıklamalarının içerik analizlerinden örnekler yer almaktadır. İçerik analizleri, tema sırasına göre alıntılanmıştır. Danışmanlıkla ilgili metaforların içerik analizleri aşağıda yer almaktadır.

"Rehber öğretmen navigasyona benzer. Çünkü; yollar gösterir, nereden gideceğinizi siz seçersiniz." (PDR2-Kadın)

"Bir dayanağa benzer. Çünkü; tüm öğrencilerinin kişisel, sosyal, mesleki gelişimlerini gerek kişisel gerek toplu olarak destekler, takip eder." (PDR3-Kadın)

"Satrançtaki vezire benzer. Çünkü; öğrenci psikolojisi ve ruhsal sağlık her şeydir. Okul turizm şirketi değil eğitim yeridir. Rehber öğretmenin hem okulu kollayan hem de veli ve öğrenciyi anlayan bir tarafı vardır." (FÖ4-Kadın)

"Teraziye benzer. Çünkü; öğrenci, öğretmen, aile, yönetim arasındaki dengeyi kurmak önemlidir." (FÖ5-Erkek)

Tablo 4'deki 14 metaforun 12'si danışmanlıkla ilgili ifadelerdir. Metaforlar, rehberlik öğretmenin amaçları ve Tablo 3'teki meslekî misyonla ilgili yazılanlarla da uyumludur. Yol göstermesi, dayanak olması, satrançtaki vezir gibi okulun her yerinde bulunması, terazi gibi okulda denge unsuru olması rehberlik ve danışmanlıkla ilgili görevlerini çağrıştırmaktadır. Gizlilik ile ilgili metaforların içerik analizi:

“Sırdaşa benzer. Çünkü tüm gizli bilgilere sahiptir. Özenle bunları korur ve çocuk için kullanır.” (FÖ6-Kadın)

Gizlilik ile ilgili metafor da FÖ2 kodlu katılımcının “kara kutu” benzetmesiyle ve rehberliğin ilkeleriyle uyumludur. Rehberlik öğretmenin okuldaki her şeyden ve herkesten haberdar olması için sır saklamayı bilmesi önemlidir. Görev tanımı dışında görevlendirmelerle ilgili metaforun içerik analizi:

“İdari işler sorumlusuna benzer. Çünkü asıl önemli olan çocukların sosyal/duygusal gelişimleri değil, genel müdürlüğe raporlanması gereken maillerdir!” (FÖ7-Kadın)

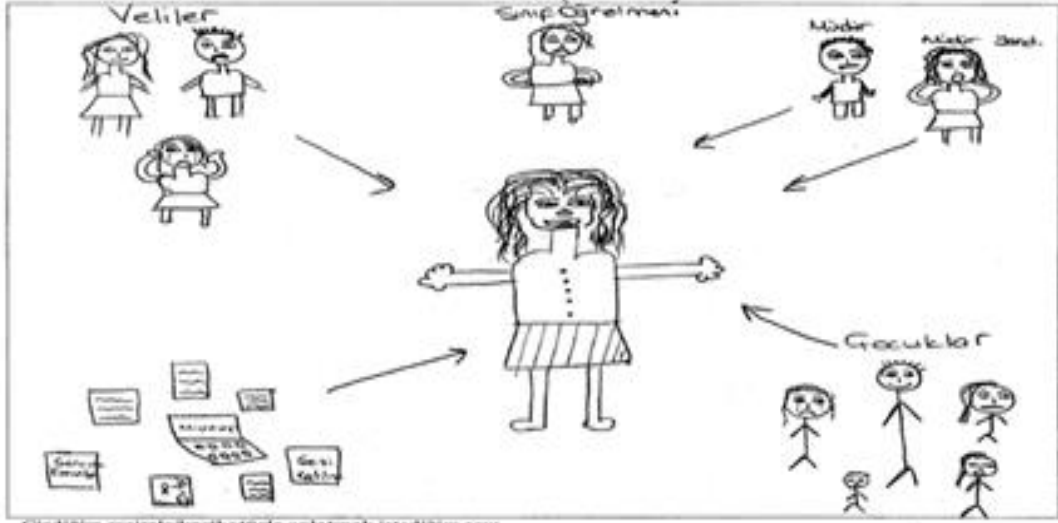
Tablo 3’te olduğu gibi Tablo 4’te de FÖ öğrencileri, rehberlik öğretmene görev tanımı dışında verilen işlerle ilgili rahatsızlıklarını “idari işler sorumlusu” metaforuyla ifade etmişlerdir. PDR ve FÖ gruplarının, mesleğe bakışları kendilerinden beklenenlerle görece uyumludur. PDR ve FÖ gruplarına ankette “mesleğe bakışla ilgili resim çizmeleri ve yorumlamaları” istenmiştir. Bu sorunun analiz sonuçlarına da Tablo 5’de yer verilmiştir.

Tablo 5. Rehberlik öğretmenin okuldaki işleviyle ilgili resimler (n=14)

Rehberlik öğretmenin işleviyle ilgili resimler	f
PDR öğrencileri	7
Danışmanlık	
Herkesin danıştığı, sorunların çözüm merkezi	3
Okuldaki tüm çalışanları bir araya getiren kişi	4
FÖ öğrencileri	7
Görev tanımında olmayan işler	
Verilen idari işlerden, görev tanımına uygun işler yapmaya fırsat kalmamakta	2
Danışmanlık	
Rehber öğretmen, okuldaki tüm birimler arasında dengeyi kuran kişi	1
Rehber öğretmen, bir deniz feneri gibi öğrencilerine yol gösteren kişi	1
Ön yargılar	
Sınıf öğretmeni akademik bilgi vermekten, öğrencinin dünyasına girememekte	1
Rehber öğretmenin okuldaki sorumluluklarını küçümsemekte	1
Özeleştirisi	
Sorunların sebebini anlamadan çözmeye çalışan ve başarısız olan bir rehber öğretmen.	1
Toplam	14

Tablo 5’te de görüldüğü gibi, veriler dört kategoride toplanmıştır. Bunlar; danışmanlık, görev tanımında olmayan işler, önyargılar ve öz eleştiridir. PDR öğrencileri danışmanlıkla ilgili resimler çizerken, FÖ’ler danışmanlık, görev tanımında olmayan işler, önyargılar ve özeleştirisi temalarına ayrılan farklı resimler çizmişlerdir. Alandaki bilgi derinlikleri bu çeşitliliği sağlamış olabilir. Bu tabloda danışmanlık en fazla tekrar eden işlev olarak yer almaktadır. Bu durum, rehberlik öğretmenin görev tanımıyla da uyumludur.

Aşağıda çizilen bazı resimlerden örnekler yer almaktadır. Danışmanlıkla ilgili PDR öğrencilerinin çizdiği resimlerden biri şu şekildedir:

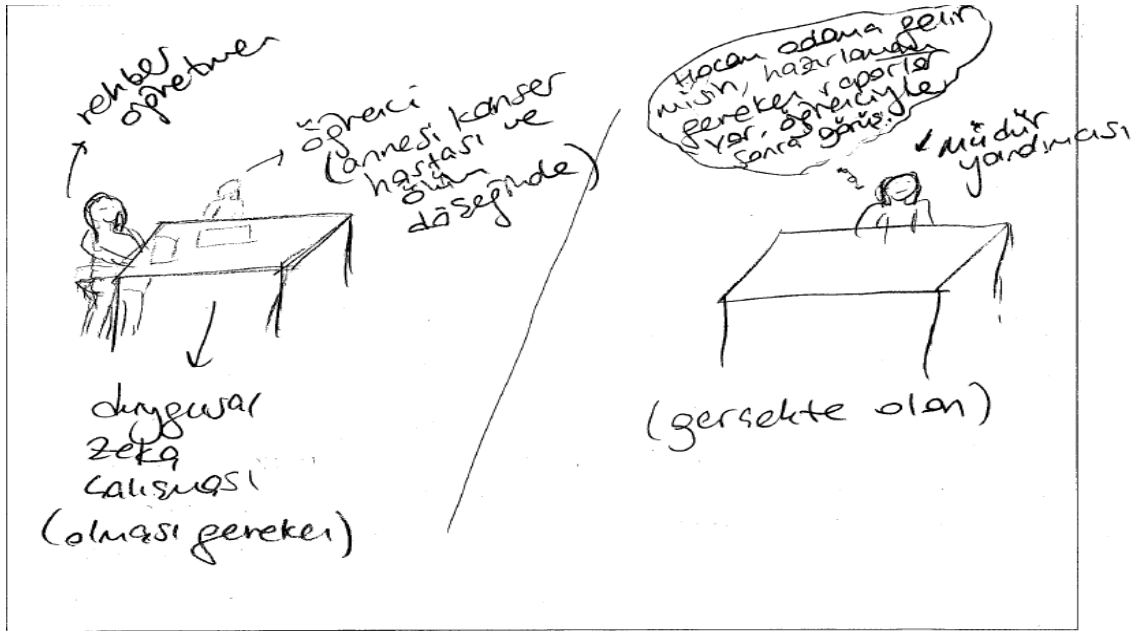
Çizdiğim resimle/karikatürle anlatmak istediğim şey:

Okuldaki birçok şeye rehber öğretmen bakar. Müdür bazen sınıfları rehberliğe gelir. Müdür yardımcısı kaygıların rehberliğe gelir. Çocuklar ağlar, acılır, sınırların mutlu olur rehberliğe gelir. Veliler kaygıdır, sorun yazar, şikayeti olur rehberliğe gelir. Raporlar, görüşmeler, testler, taranmalar, geziler rehber öğretmen bekler. Öğretmenler boş zamanı rehberliğe gelir. O, ise her zaman kollamış ve güler bir yüze ontarı bekler. Çözüm bulmak için!

PDR4

Yukarıdaki resimde rehberlik öğretmeni ortada, kolları açık ve güler yüzlü olarak çizilmiştir. Ortada çizilmesi hem okuldaki olayların merkezinde hem de okulda çalışanların başvuracağı bir konum olarak kabul edilmesine işarettir. Kolları açık ve güler yüzlü olması, rehberlik öğretmenin yaptığı işi sevdiğini sembolize etmektedir. Etrafında çizilen veliler, sınıf öğretmeni, müdür, müdür yardımcısı, çocuklar ve resmi işler, rehberlik öğretmenin ilgilenmesi gereken dört bir tarafında yer alan işler ve kişilerdir. Rehberlik öğretmeni tek başına hepsine yetişmeye çalışmaktadır. Resimde iş yoğunluğu, tek başına çalışma ve bunlara rağmen işini severek yapmak için gayret gösterme görülmektedir.

Danışmanlıkla ilgili resim Tablo 3'te rehberlik öğretmenin genel misyonu temasındaki ifadelerle uyumludur: Okulun her şeyini bilmek, okulun kara kutusu olmak, her işi gözlemlemek, her şeyin farkında olmak gibi. Yetişkinlerle ilgili misyon temasında öğretmen, aile ve okul yönetimiyle iş birliği yapmak, okul çalışanlarıyla görüşmeler yapmak, okul çalışanlarının ruh sağlığını dengede tutmak, okul ve içindekileri koruyan bir tabaka olmak ifadeleriyle, çizilen resim birbiriyle örtüşmektedir. Ayrıca Tablo 4'teki metafor sorusunda danışmanlık temasında geçen metaforlar da çizilen resimlerle uyumludur: Navigasyon, anahtar, dayanak, harita, deniz feneri, satrançtaki vezir, pusula, terazi, çınar ağacı gibi. Aşağıdaki resim iş tanımında olmayan görevlerle ilgilidir.

Çizdiğim resimle/karikatürle anlatmak istediğim şey:

Açıklama yazılmamış

(PDR5-Kadın)

Resimde, rehberlik öğretmeni “annesi kanser hastası olan ve ölüm döşündeki öğrenciye” duygusal destek vermek istemektedir. Fakat müdür yardımcısından gelen telefonla, yazılması gereken raporlar için çağırılıyor. Tablo 3’te de rehberlik öğretmenin beklentileri temasında geçen kategorilerle çizilen resim aynı düşünceyi ifade etmektedir: Yönetim rehberlik öğretmeni sadece anket yapıcı olarak görmemeli, rehberlik öğretmenin temel misyonu öğrencilerle çalışmak olmalı, rehberlik öğretmeni sadece mesleğiyle ilgili işler yapmalı ve rehberlik öğretmenin mesleğine saygı gösterilmeli gibi. Ayrıca metafor sorusunda da rehberlik öğretmene görev tanımı dışında verilen işlerden bahsedilmektedir. Çizilen resim, tablodaki ifadelerle uyumludur. Ayrıca parantez içinde yer alan ifadeler, rehberlik öğretmenlerinin bu durumu sık sık yaşadıklarına da işaret etmektedir. Katılımcılar anketteki tüm sorulara verdikleri cevaplarda - sorulmamış olsa bile- “görev tanımı dışında verilen işlerden” rahatsız olduklarını bir şekilde belirtmişlerdir. Bir diğer tema ön yargılarla ilgilidir.

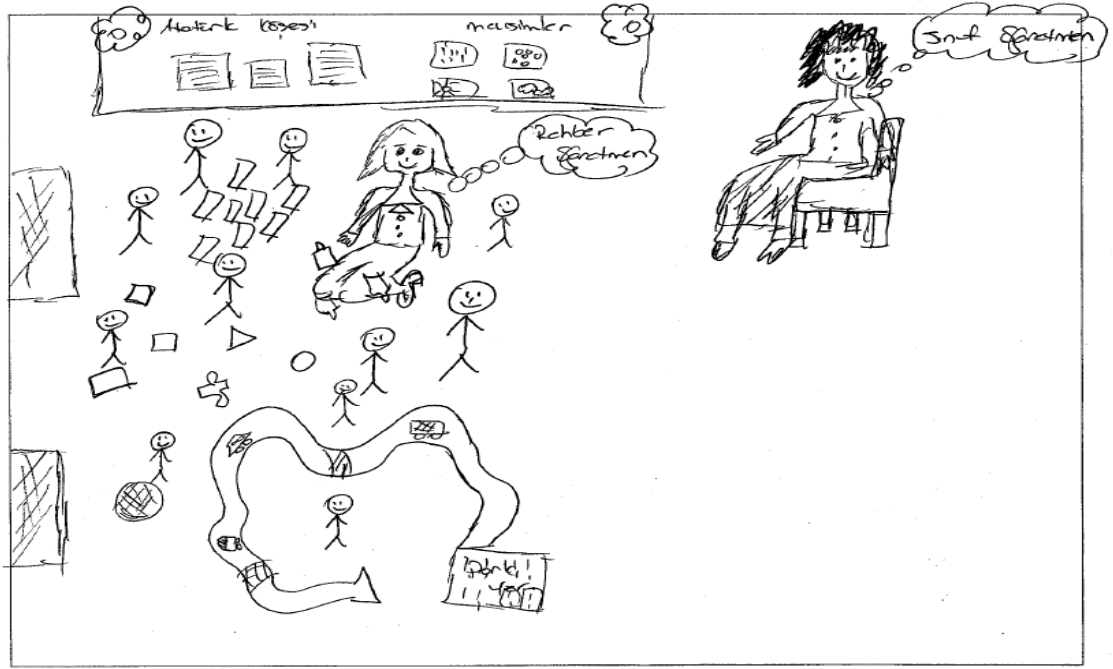
Çizdiğim resimle/karikatürle anlatmak istediğim şey: Genel itibarıyla rehber öğretmenlerinin okuldaki sorumlulukları küçümsenmektedir. Rehber öğretmenlerin çok fazla bir şey yapmadığı(!), diğer öğretmenlere kıyasla çok daha rahat olduklarına dair bir algı var. Bu karikatürde de "zaten bir şey yaptığınız yok, burada ne işiniz var?"; anlatmak istedim.

(FÖ7 – Kadın)

Konusu önyargı olan bu resimde, FÖ7, rehberlik öğretmenlerinin, okuldaki diğer öğretmenler tarafından küçümsendiğini, dışlandığını yazılı ve görsel olarak ifade etmektedir. Resimdeki öğretmenler, rehberlik öğretmenine "toplantıda ne işiniz var" derken, bakışları, kaşları ve el hareketleriyle rehberlik öğretmenini istemediklerini vurgularken, rehberlik öğretmeni mahcup, şaşkın bakışlarla onlara bakmakta ve üzülmemektedir. Diğer öğretmenlerin masada bir yerleri var ve oturmakta, rehberlik öğretmeni ise ayakta durmaktadır. Okulda bir yer edinememiş olması bu şekilde resme yansımış olabilir. Yazılı ifadede okuldaki sorumluluklarının küçümsendiği, diğer öğretmenlere kıyasla, çok fazla bir şey yapmıyor görüldükleri için, daha rahat çalıştıkları belirtilmektedir.

Tablo 3'te rehberlik öğretmeninin beklentileri temasıyla resimdeki durum birbirleriyle örtüşmektedir. Bu temada yer alan kategoriler şunlardır: Rehberlik öğretmeni, okuldaki ekibin bir üyesi olmalı; sınıf öğretmeni ve rehberlik öğretmeni öğrenciyle ilgili olarak ekip halinde çalışmalı; sınıf öğretmeni, rehberlik öğretmenini yok saymamalı; yönetim, rehberlik öğretmenini sadece anket yapıcı olarak görmemeli; rehberlik öğretmeniyle ilgili okulda ön yargılar olmamalı. Ayrıca Tablo 4'teki metafor sorusunun temalardan biri görev tanımı dışındaki görevlendirmelerdir. Kısaca resimler ve tablolarındaki ifadeler birbiriyle uyumludur.

Nitekim FÖ6 ise önyargıyı gündeme taşıyan resminde, rehberlik öğretmeninden sınıf öğretmenine yönelik önyargıya dikkat çekmektedir.

Cizdiğim resimle/karikatürle anlatmak istediğim şey:

Sınıf öğretmenlerimiz akademik bilgiyi tüm öğrencilerine dönem boyunca aktarmak için öğretmek isterler. Tüm bunları yerine getirdikten sonra öğrenciyi tanıma ve onlarla etkileşime girerek tanımayı, ne yazık ki dersinde bırakarak tadin. Gebrebel otantik öğretmen anlayışının hakim olması öğrenciyi dersinde bırakmaktadır. En güzel ve en iyi tanıma, öğrenciyi tanıma onun saygısına - inerek etkileşime geçmekte başlar.

58

(FÖ6 -Kadın)

Ön yargı temasında yer alan iki resim, madalyonun iki yüzü gibi durmaktadır. İlk resimde öğretmenlerden rehberlik öğretmenine bir önyargı varken, ikinci resimde rehberlik öğretmeninden sınıf öğretmenine bir önyargı görülmektedir. Sınıf öğretmeni, öğrencilerden uzakta, bir koltukta oturmaktadır. Yani öğrencileriyle arasında bir mesafe vardır. Konum itibarıyla yüksekte olduğu, oturduğu koltukla vurgulanmaktadır. Sınıf öğretmeni öğrencilerinden uzakta durmasına rağmen, şaşırıcı bir şekilde yüzünde tatlı bir tebessüm vardır. Bu durum öğrencilerini ve mesleğini sevdiğine işaret olabilir.

Rehberlik öğretmeni sınıf içinde öğrencilerle yerde oturmakta, kendisi ortada öğrenciler etrafında yer almaktadır. Rehberlik öğretmeni ve çocuklar oyun oynamaktadır. Hepsinin yüzü gülmekte ve mutlular.

Çizdiğim resimle/karikatürle anlatmak istediğim şey:

Sıradan bir rehber öğretmen olmak yerine öğrenciye birşeyler katılabilecek, bir farklılık yaratabilecek bir rehber öğretmen olmak gerekir. Önemli olan geleceğimizin olan öğrencilere birşeyler katmak. Hayatlarına ufok da olsa bir katkıda bulunmak çok önemlidir.

(PDR6-Kadın)

Bu resim, rehberlik öğretmenin, öğrencilerle yaptığı çalışmayı eleştirmektedir.

Masa, öğrenciyle rehberlik öğretmenin arasında yer almaktadır. Bu durum aradaki mesafeyi sembolize etmektedir. Mesafenin olduğu yerde öğrenci derdini rahat anlatamaz. Öğrencinin "Kendimi anlatmam lazım. Sadece dinlenilmek istiyorum" ifadesi bu rahatsızlığı anlatıyor olabilir.

Bu resim, Tablo 3'te rehberlik öğretmenin kendisiyle ilgili misyon temasındaki kategorilerdeki beklentileri vurgulayan bir resimdir. Kategoriler: Rehberlik öğretmenin kendi iç görüşünü kazanması, olaylar karşısında tepkilerini kontrol etmesi, duygu düzenlemeyi hayatında uygulaması, kriz yönetimi becerilerini hayatında uygulaması şeklindedir. Ayrıca Tablo 6'daki metaforlarda da en fazla "danışmanlık" temasının yer alması, rehberlik öğretmenin sorunların çözüm merkezi olarak görüldüğünü göstermektedir.

PDR ve FÖ Gruplarının Meslekî Yeterlilikleri Arasında Fark Var Mıdır?

Tablo 6'da PDR ve FÖ gruplarının anketteki 43 maddeden meslekî yeterlilikle ilgili 16 soruya verdikleri cevaplarla ilgili analiz sonuçları görülmektedir.

Tablo 6. PDR ve FÖ gruplarının Meslekî Yeterlilikleriyle İlgili Görüşleri (n=96)

No	İfadeler	n	X	ss
6.	Rehberlik öğretmenleri, okuldaki ekibin (okul yönetimi ve öğretmenler) uyumlu çalışmasında oldukça etkilidir.	96	4.51	0.63
26.	Rehberlik öğretmeni olarak, okuldaki problemlerle etkin bir şekilde başa çıkabilirim.	96	4.04	0.69
27.	Rehberlik öğretmeninin görev kapsamı konusunda bilgi sahibiyim.	96	4.02	0.74
17.	Öğrencilere kişisel gelişimleri konusunda rehberlik edecek donanıma sahip olarak mezun oluyorum.	96	3.95	0.73
15.	Öğrencilerin duygusal gelişimleri konusunda rehberlik edecek donanıma sahip olarak mezun oluyorum.	96	3.93	0.76
14.	Öğrencilerin sosyal gelişimleri konusunda rehberlik edecek donanıma sahip olarak mezun oluyorum.	96	3.9	0.81
13.	Öğrencilerin akademik gelişimleri konusunda rehberlik edecek donanıma sahip olarak mezun oluyorum.	96	3.7	0.85
20.	Öğrenme zorluğu çeken öğrencilere, ders programına uygun şekilde öğretmenle birlikte plan hazırlayacak birikime sahibim.	96	3.68	0.80
16.	Öğrencilere kariyer yönlendirmeleri konusunda rehberlik edecek donanıma sahip olarak mezun oluyorum.	96	3.59	0.89
21.	BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) hazırlayacak düzeyde, öğrencilerin gelişim özelliklerine hâkimim.	96	3.48	0.86
5.	Mezun olduğumda donanımlı bir rehberlik öğretmeni olacağım.	95	3.44	0.92
40.	Kaynaştırma eğitimi gerektiren öğrencilerle nasıl çalışacağımı biliyorum.	96	3.41	0.92
39.	Özel eğitim gerektiren öğrencilerle nasıl çalışacağımı biliyorum.	96	3.33	0.95
41.	Üstün yetenekli öğrencilerle nasıl çalışacağımı biliyorum.	96	3.18	0.92
4.	Üniversitede aldığım eğitimi yeterli görüyorum.	96	3.03	1.04
22.	BEP hazırlayacak düzeyde, öğretim programına (müfredâta) hâkimim.	96	3.03	0.88

“Üniversitede aldığım eğitimi yeterli görüyorum.”, “BEP hazırlayacak düzeyde, öğretim programına (müfredâta) hâkimim.”, “Özel eğitim gerektiren öğrencilerle nasıl çalışacağımı biliyorum.”, “Üstün yetenekli öğrencilerle nasıl çalışacağımı biliyorum.” ifadelerine katılımcıların belirttikleri görüş “kararsızım”dır. Katılımcılar meslekî yeterlilikle ilgili ifadelere çoğunlukla “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 7’de PDR ve FÖ gruplarının anketteki 43 maddeden meslekî yeterlilikle ilgili 16 soruya verdikleri cevapların mezun olunan bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığıyla ilgili analiz sonuçları görülmektedir.

Tablo 7. PDR ve FÖ gruplarının Meslekî Yeterliliğe İlişkin Verdikleri Puanların Mezun Olunan Bölüme Göre U-Testi Sonuçları

Meslekî Yeterlilik	Mezun Olunan Bölüm	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
4.Üniversitede aldığım eğitimi yeterli görüyorum.	PDR	37	54.23	2006.50	768.50	.03*
	FÖ	56	42.22	2364.50		
	PDR	37	53.54	1981.00		

5. Mezun olduğumda donanımlı bir rehberlik öğretmeni olacağım.	FÖ	55	41.76	2297.00		
6. Rehberlik öğretmenleri, okuldaki ekibin (okul yönetimi ve öğretmenler) uyumlu çalışmasında oldukça etkilidir.	PDR	37	58.08	2149.00		
21. BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı) hazırlayacak düzeyde, öğrencilerin gelişim özelliklerine hâkimim.	FÖ	56	39.68	2222.00	626.00	.00*
39. Özel eğitim gerektiren öğrencilerle nasıl çalışacağımı biliyorum.	PDR	37	40.54	1500.00		
	FÖ	56	51.27	2871.00	797.00	.05*
	PDR	37	40.51	1499.00		
	FÖ	56	51.29	2872.00	796.00	.05*

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7'e göre, meslekî yeterlilikte PDR ve FÖ grupları arasında 16 ifadeden 5'inde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu ifadeler; üniversitede alınan eğitimin yeterli olması, donanımlı bir rehberlik öğretmeni olarak mezun olma, okuldaki ekibin uyumunda rehberlik öğretmenin önemi, öğrencilerin gelişim özelliklerine hâkim olma, özel eğitim gerektiren öğrencilerle nasıl çalışacağını bilmedir. İlk üç ifadede fark, PDR öğrencilerinin lehineyken, son iki ifadede FÖ'lerin lehine farklılık çıkmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

61

PDR ve FÖ gruplarının mesleğe bakışları arasında fark var mıdır?

Bu çalışmada PDR ve FÖ gruplarının mesleğe bakışları genelde olumludur (Tablo 1-3). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, PDR öğrencilerinin, FÖ öğrencilerine göre mesleğe bakışlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 2). Benzer bir çalışmada da FÖ öğrencileri, sınıf yönetimini sağlayamama, öğrenciler ile etkili iletişim kuramama, öğretim materyali yetersizliği ve meslektaşları ile iş birliği eksikliği gibi sorunlarla karşılaşabileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir (Sever, Aktaş, Şahin ve Tunca, 2015). Bir diğer çalışmada, rehber öğretmenlerin kendi rehberlik görev bilgileri orta düzeyin üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kılıç, 2010, s. 110). Ayrıca Ünal ve Ünal'ın (2010) yaptığı çalışmada da rehber öğretmenin mesleki özellikleri hakkındaki öğretmen ve öğrenci algıları, öğretmenin rehberlik ilkelerine uygun davranışlar sergilediğini göstermektedir. Dağlı'nın doktora tezinde, rehberlik ve psikolojik danışmanlık mesleğinin tanımı ve sınırları ile ilgili sorunlar olduğu saptanmıştır. Bu sorunlardan biri, mesleğin içeriği ile ilgili belirsizliktir. Eğitsel ve mesleki rehberlik faaliyetlerinden daha fazla doyum sağlayan katılımcılar okul ortamı ve lisans eğitimlerinin psikolojik danışmanlık yapmaları için elverişli olmadığı gerekçelerinden hareketle işlerini rehberlik ekseninde tanımlamakta, terapi eğitimi almış olan ve/veya psikolojik danışmanlık alanında kendini daha donanımlı algılayan rehber öğretmenleri işlerini psikolojik danışmanlık ekseninde tanımlamaktadırlar. Sorunlardan bir diğeri; katılımcılar ideal rehber öğretmeni tanımlamakta zorlanmış, hesap verebilme standar dizasyonunda belirli kriterlerin oluşmamış olması nedeniyle çalışma sonuçlarını ölçme ve somutlaştırmada zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Rehber öğretmenlerin bireysel görüşme yapmaya elverişli bir çalışma mekanının olmaması ve mesleki

sınırların genişliğinden kaynaklanan iş yoğunluğundan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir (Dağlı, 2014).

Nitel veriler incelendiğinde rehberlik öğretmenlerinin görev tanımlarıyla uygun olarak danışmanlık ve mesleki özellikler ile ilgili ifadeler öne çıkmaktadır. Altun ve Camadan'ın (2013) yaptığı çalışmada da rehber öğretmenlerin, rehber öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor yoluyla incelenmesinde, en fazla “yol gösteren” metaforunu kullanmışlardır. Penbegül'ün (2014) yaptığı çalışmaya göre ise rehber öğretmenler PDR servisini öğrenciyi tanıma, psikolojik danışma, konsültasyon, koordinasyon, yerleştirme ve izleme hizmet alanlarında etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Diğer çalışmalarda psikolojik danışmanlar, alan dışı mezunu rehber öğretmenlerine göre PDR servisini daha etkili algılamaktadırlar (Aslan, 2003; Ayhan, 2004; Penbegül, 2014). Eğitim fakültesinde öğrenim gören ve pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları, kaygı düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelendiği bir çalışmada, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının ben merkezli, görev merkezli, öğrenci merkezli ve genel mesleki kaygı düzeyleri, pedagojik formasyon eğitimi alanlara kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (Dadandı, Kalyon ve Yazıcı, 2016). Algı, beklentilerden ve yaşanan süreçten etkilenir. 4 yıl boyunca öğretmenlik düşüncesi olmadan yetişen lisans öğrencileri, zorunluluklardan dolayı aldıkları formasyon dersleriyle, öğretmen olma sorumluluğuna hazır olmadıkları için mesleğe bakışları rehberlik öğretmenlerinin mesleğe bakışlarına göre düşük çıkmış olabilir. FÖ'lerle yapılan bir çalışmada; sınıf yönetimini sağlayamama, öğrenciler ile etkili iletişim kuramama, öğretim materyali yetersizliği ve meslektaşları ile iş birliği eksikliği gibi sorunlarla karşılaşabileceklerini düşündüklerini belirtmişlerdir (Sever, Aktaş, Şahin ve Tunca, 2015).

PDR ve FÖ gruplarının mesleğe bakışlarına ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?

Veri toplama araçlarında sorulmamış olmasına rağmen her iki grup da okulda yaşadıkları sıkıntıları ifade eden cümleler yazmışlardır. “Sadece mesleğiyle ilgili işler yapmalı” kategorisi, FÖ1 kodlu katılımcının da ifade ettiği gibi, okullarda rehberlik öğretmenlerine görev tanımı dışında da sorumluluklar verildiğine işaret ettiği düşünülmektedir. Her kademede bir rehberlik öğretmeni atanmakta, hatta çoğu devlet okullarında rehberlik öğretmeni kadrosu dahi bulunmamaktadır. Var olan az sayıdaki rehberlik öğretmenine görev dışı sorumluluklar verilmesi zaten yetiştirmekte zorlandıkları meslekî görevlerini, olması gerektiği gibi yapamayacakları anlamına gelmektedir. Diğer ifadeler ekip çalışmasına ve saygıya vurgu yapmaktadır. Rehberlik öğretmenlerinin okulda yaşadıklarıyla ilgili benzer ifadeler Tablo 4 ve Tablo 5’de de ifade edilmiş ve resmi çizilmiştir.

En fazla ortak ifade öğrencilerle ilgili misyon temasında görülmektedir. Tablo 3 ve 4’e göre PDR ve FÖ gruplarının mesleğe bakışları olumludur. Tablo 3’deki kategoriler ise rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliğine (MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, 2017). göre rehberlik öğretmenin görev tanımıyla uyumludur. Araştırmadaki nicel ve nitel verilerden elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Benzer bir çalışmaya göre katılımcılar, mesleki doyumlarını etkileyen etmenler olarak, adli, idari ve sosyal sorumluluk, okulda yalnız olmak, mesleki sınırların belirsizliği, iş birliği sağlayamama, danışanın sorumluluk almak istememesi, mesleğin değersizleştirilmesi, mesleği aşan beklentiler, iş yoğunluğu, çaresizlik, işe yaramadığını hissetmek ve öğrenci ve/veya veliden olumsuz geribildirim almak içeriği ile anlamlandırılmıştır (Dağlı, 2014).

PDR ve FÖ gruplarının meslekî yeterlilikleri arasında fark var mıdır?

Tablo 6'a göre PDR ve FÖ gruplarının meslekî yeterlilikleri ortalamaların üstündedir. Mesleğe bakıştan farklı bir sonuç çıkması ilk başta şaşırtsa da literatür incelendiğinde benzer sonuçlar bulunmuştur. FÖ'lerin çoğunluğu Psikoloji bölümü mezunudur. FÖ'ler alanlarıyla ilgili 4 yıl boyunca yoğun bir öğrenim görmüşlerdir. Yani alan bilgisine hâkimdirler. FÖ'lerin, meslekî olarak kendilerini yeterli olarak algılamaları anlamlıdır (Elkatmış, Demirbaş ve Ertuğrul, 2013). Rehberlik öğretmenlerinin meslekî öz yeterlik algılarıyla ilgili yapılan bir çalışmada 46 rehberlik öğretmeni, meslekî eğitimlerini mesleklerine temel oluşturan noktalarda yetersiz bulmuşlardır (Gültekin ve Arıcıoğlu, 2012). Yapılan bir başka çalışmada ise pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının, öğretmen öz-yeterlik düzeyinin yüksek olduğu, formasyon eğitimi alan öğrencilerin öğretmenlik mesleği ile ilgili ürettikleri metaforların çoğunun olumlu olduğu; ancak formasyon programıyla ilgili ürettikleri metaforların çoğunun da olumsuz olduğu belirlenmiştir (Çocuk vd, 2015). Belgi'nin (2016) hazırladığı yüksek lisans tezinde rehberlik öğretmenlerinin genel öz yeterlik algıları yüksek bulunmuştur. Yapılan başka bir çalışmada ise fakülte mezunu olan ilköğretim psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma yapmaya ilişkin öz-yeterlilikleri lisansüstü eğitim alan ilköğretim psikolojik danışmanlarından anlamlı düzeyde (Bilgiç, 2011). Her iki gruptaki cevapların içerik analizi incelendiğinde 10 Kasım 2017'de mesleğin unvanı, "rehberlik öğretmeni" olarak değiştirilmesine rağmen, hala "rehber öğretmen" ifadesini kullanmışlardır. Öğrenimlerine hâlihazırda devam eden her iki grubun da alanlarıyla ilgili değişiklikleri ve düzenlemeleri takip etmedikleri düşünülmektedir. Bu çalışmada rehberlik öğretmeni unvanı kullanılmış, fakat daha önce yapılmış çalışmalarda ve katılımcıların yazdığı ifadelerdeki alıntılarda kullanılan unvanın aynısının kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu araştırma; İstanbul iliyle, anketteki açık ve kapalı uçlu sorularla, anketi cevaplayan öğretmen adaylarının verdikleri cevaplarla sınırlıdır. Ayrıca her iki grup arasındaki farkları görebilmek için çalışan rehberlik öğretmenleriyle de bu tür çalışmalar yapılabilir.

Özet olarak araştırmanın sonuçları;

PDR öğrencilerinin mesleğe bakış ortalamaları FÖ'lerin mesleğe bakışlarından yüksektir. Buna karşın iki grubun meslekî yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Rehberlik öğretmenlerine görev tanımında olmayan sorumluluklar verilmektedir. Araştırmaya katılan her iki grubun da çalışmayı düşündükleri alanla ilgili düzenleme ve değişiklikleri takip etmediği görülmüştür.

Öneriler

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre;

1. Okullardaki rehberlik öğretmeni kadrolarına alan dışı atamalar, PDR mezunlarını istihdam konusunda, FÖ mezunlarını da mesleğe bakış (Tablo 3-4) konusunda zorlamaktadır. Bu sorunu aşmak için; üniversite sınavı öncesinde bölüm kontenjanlarının en az 5 yıl sonrası düşünülerek belirlenmesi önerilmektedir.
2. PDR öğrencilerinin mesleğe bakışları FÖ öğrencilerine göre daha olumludur (Tablo 2). Dolayısıyla alan dışı atamaların kalkması önerilmektedir.
3. Rehberlik öğretmenin görev tanımı, ilgili yönetmelikte belirtilmiş olmasına rağmen, uygulamada bazı sıkıntılar yaşandığı görülmektedir (Tablo 3-4-5). Okullarda rehberlik öğretmenin görev tanımları, sene başında okul yönetimi tarafından okul çalışanlarına, veli ve öğrencilere açıklanmalıdır.
4. Rehberlik öğretmene görev tanımında olmayan işler verilmesi temasından (Tablo 3), ilgili resimlerden ve Tablo 4 metafor sorusunda "idari işler sorumlusu" benzetmesinin

kullanılmasından yola çıkılarak, okul yönetimi tarafından, rehberlik öğretmenine alanı dışı görevler verildiği anlaşılmaktadır. Okul yönetiminin, rehberlik öğretmeninden beklentileri görev tanımına uygun olmalıdır.

5. Seminer döneminde, sınıf öğretmenleri ve rehberlik öğretmenleri birbirlerini tanımaları ve anlamaları için çalışmalar yapılmalıdır. Ekip çalışmasının; çocuk, aile ve toplum için önemi açıklanarak iş birliği yapmalarının gerekliliği vurgulanmalıdır (konusu önyargı olan resimler).

6. Rehberlik öğretmenlerin görev tanımlarındaki yoğunluk dikkate alındığında, her eğitim kademesinde en az iki rehberlik öğretmeni istihdam edilmelidir.

7. Güncel bilgileri takip edip kendilerini yenilemeleri adına, rehberlik öğretmenlerinin hizmet içi eğitimleri devam etmelidir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akın, B. (2007). Rehber öğretmenlerin görevlerine ilişkin öğretmenlerin beklentileri ve algıları (Yüksek lisans tezi) Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aksoy, V. & Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), s.709-719. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000038126/5000036983> adresinden elde edilmiştir.
- Altun, T. & Camadan, F. (2013). Rehber öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), s.883-918. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/209993> adresinden elde edilmiştir.
- Alver, B. (2005). Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi* (14), s.19-34. <http://dergipark.gov.tr/musbed/issue/23490/250164> adresinden elde edilmiştir
- Amatea, E. S., Daniels, H., Bringman, N. & Vandiver, F. M. (2004). Strengthening counselor-teacher-family connections: thefamily-school collaborative consultation project. *Professional School Counseling*, 8(1), s.47-55. <https://eric.ed.gov/?id=EJ707087> adresinden elde edilmiştir.
- Aslan, S. (2003). Ankara ili orta öğretim kurumlarında çalışan alandan ve alan dışından rehber öğretmenlerin mesleki etkinliklerine ilişkin görüşleri ve sorunları (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ayhan, B. (2004). Liselerde ve özel dershanelerde çalışan psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik biriminin işlevlerine ilişkin görev algılarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), s.191-215. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=5&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008&bdata=Jmxhbm9dHmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=847061&db=cmedm> adresinden elde edilmiştir.
- Bayraktutan, F. (2005). Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Beesley, D. (2004). Teachers' perception of school counselor effectiveness: Collaborating for student success. *Education*, 125(2). <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008> adresinden elde edilmiştir.
- Belgi, S. (2016). Lisede çalışan rehber öğretmenlerin mesleki öz yeterlik algıları ve mesleki tükenmişliklerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bilgiç, H. S. (2011). Rehber öğretmenlerin (psikolojik danışmanların) öz yeterlilikleri (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Clemens, E. V., Milsom, A. & Cashwell, C. S. (2009). Using Leader-Member Exchange Theory to Examine Principal-School Counselor Relationships, School Counselors' Roles, Job Satisfaction, and Turnover Intentions. *Professional School Counseling*, 13(2), s.75-85.
- Clemens, E. V., Shipp, A. & Kimbel, T. (2011). Investigating the psychometric properties of school counselor self-advocacy questionnaire. *Professional School Counseling*, 15(1), s. 34-44. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=8&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008&bdata=jmxhbm9dHmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=47381290&db=trh> elde edilmiştir.
- Çocuk, H. E., Yokuş, G. & Tanrıseven, I. (2015). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin özyeterlik ve metaforik algıları: Mersin üniversitesi örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), s.373-387. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/183461> adresinden elde edilmiştir.
- Dadandı, İ., Kalyon, A. & Yazıcı, H. (2016). Eğitim fakültesinde öğrenim gören ve pedagojik formasyoneğitimi alan öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları, kaygı düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), s.253-269. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/214870> adresinden elde edilmiştir.
- Dağlı, S. (2014). Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların kendi mesleklerine ilişkin algıları üzerine nitel bir araştırma (Doktora tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), s.45-61. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/72/11> adresinden elde edilmiştir.
- Doğan, S. (1996). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin gelişimi ve bazı sorunlar. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), s.32-44. <http://pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/406/348> adresinden elde edilmiştir.
- Duslak, M. & Geier, B. (2016-2017). Communication factors as predictors of relationship quality: A national study of principals and school counselors. *Professional School Counseling*, 20(1), s. 115-126. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=11&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008&bdata=jmxhbm9dHmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=125428650&db=a9h> adresinden elde edilmiştir.
- Elkatmış, M., Demirbaş, M. & Ertuğrul, N. (2013). Eğitim fakültesi öğrencileri ile formasyon eğitimi alan fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), s.41-50.

- <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/137972-2013091616158-4.-makale.pdf> adresinden elde edilmiştir.
- Eraslan, L. & Çakıcı, D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), s.427-438. http://www.kefdergi.com/pdf/19_2/19_2_6.pdf adresinden elde edilmiştir.
- Fazio-Griffith, L. & Curry, J. R. (2008). Professional School Counselors as Process Observers in the Classroom: Collaboration with Classroom Teachers. *Professional School Counselors*, 6(20). <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=13&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008&bdata=Jmxhbm9dHlmc210ZT1laG9zdC1saXZl#AN=EJ894791&db=eric> adresinden elde edilmiştir.
- Fırat, M., Kabakçı Yurdakul, I. & Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- ENAD*, 2(1), s.65-86. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/63872> adresinden elde edilmiştir.
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi- eJNM*, 2(1), s.105-120. http://yenimedya.aydin.edu.tr/wp-content/uploads/2018/04/ejnm_v02i2105.pdf adresinden elde edilmiştir.
- Gültekin, F. & Arıcıoğlu, A. (2012). Continuing education needs of school counselors. *International Conference The Future of Education 2nd. Pixel*. https://conference.pixel-online.net/conferences/edu_future2012/common/download/Paper_pdf/288-SE111-FP-Gultekin-FOE2012.pdf adresinden elde edilmiştir.
- Güvenç, H. (2011). Sınıf öğretmenlerinin özerklik destekleri ve mesleki özyeterlik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), s.99-116. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/120721-2011060213344-6.pdf> adresinden elde edilmiştir.
- Hatunoğlu, A. & Hatunoğlu, Y. (2006, Mart). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), s.333-338. http://www.kefdergi.com/pdf/14_1/333-338.pdf adresinden elde edilmiştir.
- Kalın, Ş. (1999). Ankara ili ilköğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin "ilköğretimde rehberlik" konusunda görüşleri (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kılıç, F. (2010). İlköğretim birinci kademe yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenin rehberlik görevleri ile ilgili bilgi düzeyi ve okul rehberlik hizmetleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kızıl, D. (2007). Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Korkmaz, Z. (2011). Okul psikolojik danışmanları ile sınıf rehber öğretmenlerinin karşılıklı algılarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kuzgun, Y. (2013). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. 12.baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı (EARGED). (2011). *MEB 21. Yüzyıl öğrenci profili*. Ankara: MEB. https://www.meb.gov.tr/earged/earged/21.%20yy_og_pro.pdf adresinden elde edilmiştir.
- MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2017, 10 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 30236). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/20171110-2.htm>

- Penbegül, T. (2014). Psikolojik danışman ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim okullarındaki pdr servislerine ilişkin etkililik algulamalarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi) Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Powers, P. & Boes, S. R. (2013). Steps toward understanding: Teacher perceptions of the school counselor role. *Georgia School Counselors Association Journal*, 20(1). <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=22&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008&bdata=jmxhbm9dHlmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=EJ1072615&db=eric> adresinden elde edilmiştir.
- Poyraz, C. (2006). Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* (2), s.187-209. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/93063> adresinden elde edilmiştir.
- Reiner, S. M., Colbert, R. D. & Pérusse, R. (2009). Teacher perceptions of the professional school counselor role: A national study. *Professional School Counseling*, 12(5). <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=19&sid=22758b3c-ed22-424d-be80-5725c7af121d%40sessionmgr4008&bdata=jmxhbm9dHlmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=42537849&db=a9h> adresinden elde edilmiştir.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), s.281-326. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/256272> adresinden elde edilmiştir.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, D., Aktaş, B., Şahin, S. ve Tunca, N. (2015). Pedagojik formasyon sertifika programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine başladıklarında karşılaşılabileceklerini düşündükleri sorunlar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), s.1-23. <http://dergipark.gov.tr/ajesi/issue/1533/18779> adresinden elde edilmiştir.
- Şar, A., Işıklar, A. & Aydoğan, İ. (2012). Atama bekleyen öğretmen adaylarının yaşam doyumunu yordayıcı değişkenlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), s.257-271. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181377> adresinden elde edilmiştir.
- Tuzgöl Dost, M. & Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (23), s. 389-407. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181388> adresinden elde edilmiştir.
- Ünal, A. & Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algulamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan bilimleri Dergisi*, 7(2), s.919-945. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936567.pdf> adresinden elde edilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. b.). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, İ. & Vural, Ö.F. (2014). Türkiye'de öğretmen yetiştirme ve pedagojik formasyon sorunu. *Journal of Teacher Education and Educators*. 3(1), s.73-90. <http://jtee.org/document/issue5/MAK4.pdf> adresinden elde edilmiştir.